

Kateřina Majdanová / 438795

UMĚLECKÉ DÍLO

Každé umělecké dílo je umělým lidským výtvozem - artefaktem, vytvořeným záměrně tak, aby nabýval povahy estetického objektu. Umělecká díla nemohou pouze existovat, jsou záměrně určeny k tomu, aby byly vnímány publikem, v němž vyvolávají estetický zážitek. Toto se děje prostřednictvím estetické funkce, která vyčleňuje předmět z celku a tím upoutá pozornost vnímatele.¹

Umělecké dílo je široký pojem, zahrnuje nejen hmotné, ale i audio-vizuální výtvoř. Kromě výtvarných uměleckých děl sem můžeme zahrnovat díla literární, hudební, filmová a dramatická. Jednotlivá umělecká díla spojuje to, že jsou produktem lidské činnosti a vůle.

V souvislosti s těmito informacemi si kladu otázku, kam bychom měli řadit například surrealistické tzv. nalezené předměty, nebo ready-made Marcela Duchampa. Jde o konkrétní objekty, které byly autorem umístěny do galerie s nepatrnými nebo vůbec žádnými úpravami. Jsou i v tomto případě uměleckými díly?

Pokud se zamyslíme nad původní funkcí „uměleckého díla“, musíme se vrátit až do období pravěku, kde byla, z dnešního úhlu pohledu umělecká díla, využívána k náboženským rituálům. Zde je možné povšimnout si i v čase se proměňující estetické hodnoty jednotlivých uměleckých děl. V průběhu dějin sloužilo umění k reprezentaci aristokracie, panovníka nebo k odlišení vyšších vrstev od chudších. Avšak zcela nový pohled na umělecké dílo přinesl až počátek 20. století spojený s rozvojem avantgardního umění. Jde o kulturní hnutí, které najednou vneslo revoluci do uměleckého projevu.

V případě tzv. nalezených předmětů může být lidským činem umístění objektu do galerie, instalování do sféry umění. Tímto činem nabude i obyčejný kámen postavení estetického objektu. Uměleckým dílem už nemusí být objekt samotný, ale jeho interpretace, otázka, kterou objekt ve vnímání vyvolává. Umělci této generace vidí objekt jako výrazový prostředek a na svá díla nahlíží spíše ze sociologického hlediska. Důležitým aspektem pro umělecká díla tohoto charakteru je nejen kontext, ve kterém se nachází, ale i vnímání postoj k umění, který ovlivňuje jeho vnímání a následnou interpretaci uměleckého díla. I to, co je uměním v galerii, muzeu nebo divadle může být lidmi považováno za zvláštní předmět nebo podivné chování právě kvůli nesprávné interpretaci.

¹ ZUSKA, Vlastimil. Estetika: Úvod do současnosti tradiční disciplíny. Vyd. 1. Praha: Triton, 2001. s. 24

US_42 Úvod do uměnovědných studií

Estetický slovník Wolfharta Henckmanna a Konrada Lottera uvádí, že umělecké dílo má jako pojem shrnovat znaky, které je tvoří a které je odlišují od přírodních, řemeslně nebo průmyslově vyrobených věcí, stejně jako od nástrojů pro náboženské, politické, morální, pedagogické aj. účely. Je zde uvedeno celkem šest znaků. První znak je společným pro díla řemeslné a průmyslové výroby. Jde o dílový charakter, kterým se dílo publiku prezentuje, jako člověkem záměrně vytvořený produkt. Druhým znakem je materiál, ze kterého je dílo vytvořeno a v němž se vyjadřuje. Třetím znakem je zobrazení, dále autonomie a umělecká forma. Posledním znakem je výrazový charakter, jehož obsahy mohou sahát od vědomí přes city až po ideologické nebo náboženské pojetí světa.²

V souvislosti s touto definicí bych se ráda zaměřila na ready-mades Marcela Duchampa. Ready-made je ve většině případů průmyslově vyrobený předmět, vybraný a označený jako umění. První ready-made Kolo z bicyklu (1913), skládající se z kola připevněného na stoličce, byl jeho způsob, jak protestovat proti přehnané důležitosti připisované uměleckým dílům³. Z jeho díla je známá například Fontána, což je průmyslově vyrobený pisoár, který byl prezentován roku 1917 na výstavě pořádané Společností nezávislých umělců. Jak se Duchampova Fontána, průmyslově vyrobený pisoár, stala umělecký dílem? V tomto případě jde o již zmíněný proces, kdy je určitý předmět „vytržen“ z jeho původního prostředí a instalován do galerijní místnosti, čímž tento předmět nabývá povahy estetického objektu a nakonec uměleckého díla. Mojí otázkou je, v jakém postavení je umělecké dílo oproti ostatním předmětům, se kterými se denně setkáváme.

V tomto případě je důležitá autonomie zmíněná jako jeden ze znaků v definici podle Estetického slovníku. Hlavní rozdíl totiž spočívá v soběstačnosti předmětů. Jan Mukařovský ve své Studii z estetiky rozděluje jednotlivé objekty na dvě skupiny: předměty řadící se do jedné z nich slouží k danému účelu. Avšak předměty skupiny druhé jsou cílem sami sobě, proto můžeme předměty této skupiny označit jako umělecká díla.⁴ Autonomie zbavuje umělecké dílo všech jeho „závazků“ vůči okolnímu světu. Umělecké dílo se projevuje v rámci, do kterého je člověkem zasazeno a slouží mu jako pozadí, na kterém vyniká, aby mohly i objekty primárně neurčené jako umělecká díla, být vnímány tímto způsobem⁵.

² HENCKMANN, Wolfhart a Konrad LOTTER. Estetický slovník. Translated by Dušan Prokop. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1995. s. 28 - 29

³ The New encyclopedia Britannica. 15Edition; 1985.

⁴ MUKAŘOVSKÝ, Jan. Studie z estetiky. Praha: Odeon, 1966. s. 190 - 191

⁵ MUKAŘOVSKÝ, Jan. Studie I. Vyd. 1. Brno: Host, 2000. s. 185

US_42 Úvod do uměnovědných studií

Použitá literatura:

HENCKMANN, Wolfhart a Konrad LOTTER. Estetický slovník. Translated by Dušan Prokop. Vyd.

1. Praha: Svoboda, 1995. 229 s.

ZUSKA, Vlastimil. Estetika: Úvod do současnosti tradiční disciplíny. Vyd. 1. Praha: Triton, 2001. 132

s.

MUKAŘOVSKÝ, Jan. Studie z estetiky. Praha: Odeon, 1966. 371 s.

MUKAŘOVSKÝ, Jan. Studie I. Vyd. 1. Brno: Host, 2000, 556 s.